

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Національного університету
«Львівська політехніка»
Іван ДЕМИДОВ
» *квітень* 2024 р.

Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів докторської дисертації доцента кафедри спеціальної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка, кандидата економічних наук Юрія Євгеновича КОВНОГО, на тему «Державна етнонаціональна політика в Україні: теоретико-правове дослідження», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень

Призначені рішенням Вченої ради Національного університету «Львівська політехніка» (протокол № 10 від 26 березня 2024 року) рецензенти, а саме:

- **РОМАНОВА Альона Сергіївна**, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Національного університету «Львівська політехніка», доктор юридичних наук, професор;

- **СІРАНТ Мирослава Миколаївна**, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Національного університету «Львівська політехніка», доктор юридичних наук, професор;

- **ЗАБОКРИЦЬКИЙ Ігор Ігорович**, доцент кафедри теорії права та конституціоналізму Національного університету «Львівська політехніка», доктор юридичних наук, доцент розглянувши докторську дисертацію КОВНОГО Юрія Євгеновича на тему «Державна етнонаціональна політика в Україні: теоретико-правове дослідження» (тему затверджено на засіданні Вченої ради Національного університету «Львівська політехніка» 26 березня 2024 року, протокол № 10), наукові публікації в яких висвітлено основні наукові результати, а також за результатами фахового семінару зі спеціальності 081 «Право» Навчально-наукового Інституту права, психології та інноваційної освіти (протокол № 2 від 1 квітня 2024 року), підготували висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів докторської дисертації:

1. Дисертація КОВНОГО Юрія Євгеновича представлена на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень, є кваліфікаційною науковою працею, представленою у вигляді наукової доповіді, характеризується єдністю змісту, відповідає принципам академічної доброчесності, підготована здобувачем самостійно. За обсягом, актуальністю, рівнем наукової новизни та практичною цінністю робота відповідає вимогам п. 7-9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України №1197 від 17 листопада 2021 року.

2. **Актуальність теми дослідження.** У сучасному глобалізованому постмодерністському суспільстві етнонаціональна політика держави окреслює ключові аспекти забезпечення миру, стабільності та багатоманітності соціальної та правової реальності. Зростання ролі національної ідентичності, культурної самобутності суб'єктів етнонаціональних відносин супроводжується складнощами пошуку взаємопорозуміння та ефективної моделі забезпечення прав та свобод етнонаціональних груп, з одного боку, та створенням інклюзивного суспільства, – з іншого. До того ж, поширення міграційних процесів, зростання рівня

культурного обміну, посилення взаємодії між етнічними групами зумовлює потребу рефлексії впливу етнонаціональної ідеології правового регулювання на стабільність держави та інститутів громадянського суспільства. Враховуючи загальносвітову тенденцію зростання міжетнічних конфліктних ситуацій, сепаратистських рухів, терористичних та військових загроз, виважена правова політика врахування інтересів держави, народу та етнонаціональних суб'єктів (корінних народів, національних меншин, етнічних груп) є вагомим інструментом формування цілісної державотворчої доктрини та юридичної практики.

Вагомим завданням системи права є мінімізація обмеження традиційної національної й етнічної культури і розширення її сприятливих факторів таким чином, щоб зробити її рушійною силою національного соціального прогресу. Ключовою ідеологією державної політики щодо етнонаціональних груп має стати узгодженість інтересів таким чином, щоб громадяни мали можливість продовжувати свої національно-ментальні традиції, вивчати рідну мову та передавати її майбутнім поколінням, тому оновлення та переосмислення потребує доктрина етнонаціональної державної правової політики.

Процес євроінтеграції України вимагає аналізу національної етнонаціональної політики відповідно до зразкових міжнародних та регіональних стандартів та адаптації системи права та законодавства зі стандартами та цінностями, котрі детермінуються та підтримуються державами Європейського Союзу. Впровадження принципу багатоманітності та гарантування охорони та захисту етнонаціональних груп від дискримінації, поширення мови ненависті й ворожнечі є ключовим аспектом оновлення національного законодавства. Такий стратегічний курс вимагає розвитку принципів верховенства права, рівності та солідарності задля формування толерантного суспільства, забезпечення участі всіх громадян у політико-правовому житті, незалежно від їхньої національної та етнічної приналежності.

Виняткової актуальності набуває дослідження етнонаціональної політики під час війни для України. Сучасна українська політико-правова реальність визначається численними викликами, котрі постають перед нашою країною в умовах воєнного стану, породжуючи нестабільність, і трансформують розвиток національної ідентичності громадськості. По-перше, етнонаціональна політика в таких умовах визначає шляхи управління різноманітністю та взаємовідносинами між різними етнічними та національними групами, визначаючи можливі напрямки міжетнічного діалогу та забезпечення соціальної стабільності. По-друге, етнонаціональна політика може впливати на міжнаціональні відносини, що вимагає аналізу взаємодії різних етнічних груп, особливо тих, які проживають на території, що потрапила під вплив конфлікту, а розуміння й управління цими взаємодіями може сприяти підтримці соціального злагодження. По-третє, етнонаціональна політика впливає на правовий порядок у країні, тому система нормативно-правового регулювання, яка спрямована на участь представників корінних народів, національних меншин та інших етнічних груп у прийнятті рішень, а також узгодженості їхніх інтересів із загальними цілями держави є вагомим чинником державно-правового життя. Вказане дає можливість не лише зрозуміти вплив військового конфлікту на етнічні групи та внутрішню стабільність, але й сприяє розробці концепцій, спрямованих на підтримку міжнаціональної гармонії та забезпечення прав та інтересів всіх громадян та передання культурних здобутків майбутнім поколінням.

Окремі аспекти етнонаціональної політики вже були предметом розгляду визначних науковців національної та зарубіжної школи права та суміжних галузей. Питання, що присвячені проблемам визначення ідеології у сфері етнонаціональної політики, теоретичним аспектам правової системи, правової культури, людських прав, особливо тематику мультикультуралізму аналізували у своїх працях: С. Головатий, О. Грищук, Н. Давидова, О. Зайчук, А. Заєць, В. Косович, В. Лемак, Н. Морська, О. Оніщенко, О. Петришин, С. Погребняк, Т. Johansson, S. Patel, K. Tabb, S. Sue, N. Krieger та ін.

Досліджували окремі елементи етнонаціональних відносин також в таких аспектах: їх правове регулювання в умовах глобалізаційної трансформації та пандемічної кризи - В. Андріяш, О. Биков, Т. Гарасимів, П. Герчанівська, Д. Карп, В. Канцір, Л. Корнат, Т. Міхайліна, О. Рафальський, М. Юрій; в контексті кризи ідентичності - Н. Ортинська, А.

Романова, С. Сливка, М. Nauly, I. Irmawati, R. Purba, R. Fauzia, Z. Wu, V. So, R. Jaspal, B. da Silva Lopes, G. Breakwell, Q.-L. Huynh, D. Anglin, R. Dittmann, J. Kopf-Beck; через фактори забезпечення національної безпеки - О. Балинська, Ю. Бисага, М. Долинська, Д. Забзалюк, В. Лукіяничук, М. Макарчук, М. Сірант, С. Finnegan, A. Zenz, J. Leibold, D. Anand; дискримінації за етнічною ознакою - І. Жаровська, В. Ковальчук, О. Панкевич, L. Silke, S. Schneider, A. Heath, B. Lancee.

Аналізувався науковцями також правовий статус окремих суб'єктів етнонаціональних відносин, зокрема національних меншин, у тому числі питань їх автономії, інтеграції та освіти (В. Коцур, І. Кресіна, О. Липчук, Н. Малець, Д. Ткачук, А. Paravina, M. Sanka, K. Drzewicki, T. Korhecz, T. Nipp, S. Móré, R. Stavenhagen, D. Bochsler) та корінних народів (А. Опанасенко, Л. Тимченко, І. Протасова, N. Turner, T. Jessen, G. McDowell, L. Lines, A.-M. Ntalakosta, J. Calí Tzay).

Попри те, що етнонаціональні відносини вже були предметом аналізу, до цього часу комплексного, узгодженого наукового дослідження не було здійснено. Окрім того, в умовах трансформації правових явищ, глобалізації, війни, політико-соціальних конфліктів етнонаціональна політика набуває новітнього синергетичного виміру, тому потребує адаптації позитивних світових новітніх практик, а євроінтеграційний курс України вказує на затребуваність цілісної уніфікації правової політики, що не було здійснено у попередніх доробках.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до положень, визначених у «Стратегії людського розвитку», що затверджена Указом Президента України від 14 травня 2021 року; стратегічних цілей, що містяться у Розпорядженні Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 року № 1155-р «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року»; норм ЗУ «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» з відповідними змінами до деяких законів України щодо пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності від 12 січня 2023 № 2859-IX; Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року №392, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року №695; Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності, схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 526-р.; Стратегії розвитку національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, що затверджена 26 березня 2021 р. № 12-21.

Узагальнення результатів відбулося в межах науково-дослідної роботи кафедри основ права України юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка «Історико-правові та порівняльно-правові аспекти реалізації принципу верховенства права (№ 01117U001391).

4. Особистий внесок здобувача. Сформульовані та обгрунтовані в дисертації концептуальні положення, висновки і пропозиції одержані особисто здобувачем на основі аналітичного осмислення міжнародних та національних джерел, літературної бази, матеріалів практики діяльності органів влади, статистичних даних, інформаційних довідок тощо.

Постановка завдань, використання методології та обговорення висновків проводилися разом зі співавторами статей. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використані лише ті ідеї, які є результатом особистої роботи здобувача.

У спільних наукових роботах авторові належать з поміж іншого обгрунтування наукового напрямку, формулювання мети роботи; обгрунтування і розроблення методологічного інструментарію, участь у постановці та проведенні експериментальних досліджень; теоретико-правове обгрунтування положень, систематизація і групування підходів до проблеми етнонаціональної політики, встановлення теоретичних залежностей; формулювання новизни і основних висновків за результатами роботи; аналіз та узагальнення отриманих результатів дослідження. При проведенні дослідження автору належить: визначення ролі освіти в контексті сталого розвитку [2]; проведення опитування щодо

національних груп про освіту їх дітей, формулювання завдань та висновків [19]; аналіз статусу національних меншин і корінних народів в порівнянні правового регулювання країн ЄС [20]; проведення аналізу правового статусу національних меншин на ринку праці [21]; встановлення сутності мультикультуралізму, прав корінних народів та національних меншин в етнонаціональній політиці сучасних держав [22].

5. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій забезпечується кількома чинниками: оригінальністю змісту та логікою викладання матеріалу; широтою й різноманітністю опрацьованої джерельної бази, міжнародних та національних нормативно-правових актів, прецедентної практики; використанням результатів соціологічних досліджень та правової практики України і низки інших держав.

Висвітлені в дисертації положення є цілком обґрунтованими, достовірними та апробованими.

Емпіричну базу дослідження становлять результати аналізу міжнародних звітів та комплексних зведень, міжнародних і національних статистичних показників, нормативні джерела, матеріали практики зарубіжних країн, зокрема Австралії, Австрії, Аргентини, Албанії, Болгарії, Боснії і Герцеговини, Бельгії, Грузії, Естонії, Італії, Іспанії, Великобританії, Греції, Канади, Кіпру, Латвії, Литви, Нідерландів, Німеччини, Нової Зеландії, Польщі, Північної Македонії, Словаччини, Словенії, США, Туреччини, Угорщини, Франції, Фінляндії, Франції, Чехії, Чорногорії, Швеції, Швейцарії, судова практика ЄСПЛ (понад 30 справ) й дані опитування, що проводилося у різних регіонах України (Волинська, Львівська, Закарпатська, Київська, Запорізька – остання до початку війни 24 лютого 2022 року) протягом 2020-2023 років серед трьох фокус-груп: 356 громадян України, що відносять себе до українців як представників титульної нації та 62 представники корінних народів, серед яких більшість становили кримські татари та 142 особи – позиціонували себе як представники національних меншин.

6. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше:*

запропоновано власний понятійно-категоріальний апарат державної етнонаціональної політики, зокрема такі термінопоняття:

1) *«правової політики держави»* – діяльності органів публічної влади та громадянського суспільства, що націлена на формування цілісного правового поля держави у всіх сферах суспільного життя шляхом комплексного використання нормативних та інституційних засобів, із урахуванням ордологічних аксіологічних соціальних надбань народу, держави та людства, котра відображає поступальний розвиток права й формує стратегічний напрямок розвитку державно-політичних процесів у майбутньому;

2) *«державна етнонаціональна політика»* – вид державної політики, що полягає у механізмі формування і функціонування етнонаціональних відносин у державі на основі консолідуючої національної ідеології збереження етнічної та національної ідентичності і самобутності й передання культурних здобутків майбутнім поколінням та гарантування рівноправності народів, а також забезпечення толерантних форм взаємодії та комунікації між суб'єктами етнонаціональної політики: націями, корінними народами, національними меншинами, що проживають у державі та іншими етнічними групами;

3) *«принципи етнонаціональної політики»* – основні засади, що формують дієвість правового механізму функціонування етнополітичної системи для забезпечення сталого розвитку держави;

4) *«право на самовизначення корінних народів»* полягає у їх можливості визначити свій етнонаціональний статус, ідентичність, культурні та соціальні практики, а також право впливати на рішення, що стосуються їх території, ресурсів та майбутнього, зберігаючи та розвиваючи свою унікальну спадщину, захищати колективні інтереси на публічному рівні.

розвивати етнічну самобутність винятково в межах держави проживання, її політико-правової системи;

5) «*національна меншина*» – це стала група громадян України з некорінним етнічним статусом, які об'єднані спільними етнічними, культурними, історичними, мовними та/або релігійними ознаками, усвідомлюють свою приналежність до неї, виявляють прагнення зберегти і розвивати свою національну самобутність;

5) «*антициганізм*» – це соціокультурне, етнічне чи расове упереджене ставлення, дискримінація, ворожнеча чи жорстокість щодо групи чи осіб, які ідентифікуються або сприймаються як цигани чи роми;

- репрезентовано систему принципів етнонаціональної політики;
- проведено класифікацію прав національних меншин: права спрямовані на розширення можливостей участі національних меншин у соціально-політичному житті держави; права, спрямовані на збереження та захист етнічної та культурної ідентичності національної меншини; права, спрямовані на захист меншин від вимирання та дискримінації;

- виокремлено теоретико-правову систему інституційних гарантій захисту прав суб'єктів етнонаціональних відносин за наступними критеріями: за спрямуванням (нормоустановчі, моніторингові, правовідновлюючі); за територіальним поширенням (міжнародні, регіональні, національні); за цільовим призначенням (загальні та спеціалізовані (предметні));

- окреслено моделі національних інституційних органів у сфері реалізації етнонаціональної політики: державно-централізована модель (Грузія, Естонія, Албанія); комплексна модель, яка характеризується наявністю спеціальних органів з широкою компетенцією на різних рівнях (Польща); дорадча модель, що характеризується існуванням допоміжного органу з боку громадянського суспільства та національних меншин, які не мають державно-владних повноважень (Данія, Австрія, Великобританія); модель функціонування Спеціального уповноваженого у справах національних меншин або з питань рівності й недискримінації (Боснія і Герцеговина, Естонія, Словацька Республіка, Швеція, Фінляндія);

- запропоновано створити посаду Урядового уповноваженого з питань етнонаціональної політики при Кабінеті Міністрів України та визначено його основні завдання;

- розроблено гарантії демократизації етнонаціональної політики України як чинника адаптації позитивних європейських та світових практик;

- запропоновано такі зміни до чинного законодавства у сфері захисту прав національних меншин: 1) ЗУ «Про національні меншини (спільноти) України» (вилучити уточнення в дужках «(спільнота)»; оновити дефініцію «національна меншина»; визначення права брати участь в управлінні державними справами з метою відстоювання прав та законних інтересів національних меншин та зобов'язання держави забезпечувати можливість мати відповідне представництво; визначити окрему норму про міжкультурний діалог); 2) ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» (додати обов'язок захисту прав та законних інтересів представників національних меншин; передбачити можливість створювати громадські ради при органах місцевого самоврядування для сприяння забезпеченню координації дій цього органу з питань захисту етнонаціональної ідентичності та сприяння формуванню і реалізації політики у відповідній сфері); 3) ЗУ «Про Центральну виборчу комісію» (доповнити повноваженням забезпечувати рівність всіх представників національних меншин та корінних народів; надати можливість залучення етнонаціональних суб'єктів для консультацій); 4) «Про державну службу» (доповнити нормою про рівний доступ до державної служби незалежно від етнічного чи національного походження; визначити обов'язок державного службовця забезпечувати повагу до прав та законних інтересів різних національних меншин на основі толерантності та недискримінації); ЗУ «Про громадські об'єднання» (право на створення добровільних об'єднань громадянами, що належать до національних меншин; доповнити принципом запобігання та протидії дискримінації); ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану» (обов'язок оприлюднювати інформацію у т.ч мовою міжнародного спілкування та мовами національних меншин); прийняти Типове положення про громадські ради при органах

місцевого самоврядування у сфері забезпечення прав та законних інтересів представників національних меншин (проект Положення запропонований дисертантом);

- запропоновано наступні зміни в національну систему правового регулювання статусу корінних народів: ЗУ «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою» (удосконалити дефініцію поняття «депортація»); ЗУ «Про корінні народи України» (розширити перелік корінних народів; унормувати їх право на самовизначення; додати нормативну заборону вчиняти дії, що спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або дій, що посягають на територіальну цілісність; заборону відмови КМУ в закріплення правового статусу представницького органу корінного народу України, якщо подані представницьким органом документи відповідають вимогам законодавства; визначити допустиму кількість представницьких органів від одного корінного народу, що мають право на розподіл ресурсного забезпечення представницьких органів); удосконалити «Порядок закріплення правового статусу представницького органу корінного народу України та позбавлення такого статусу» шляхом визначення легітимних підстав позбавлення правового статусу представницького органу корінного народу за заявою ДЕСС; ЗУ «Про географічні назви» (врахування думки корінного народу при назві географічного об'єкту);

- визначено комплексні удосконалення національної правової політики щодо становища ромів в Україні;

удосконалено:

- методологічний інструментарій та структурування джерельної бази наукових праць за предметом дослідження;

- структуру характеристик правової політики держави шляхом виокремлення таких: системність, дієвість, темпоральність, консенсусність, трансформативність, домінантність, позаполітичність, нормативність та систематизацію ознак правової політики;

- механізм профілактичних заходів щодо недопущення етнічної та національної ворожнечі;

- комплексну репрезентацію можливостей реалізації політичних виборчих прав національних меншин, ґрунтуючись на досвіді іноземних держав та аналізі міжнародних стандартів;

- тлумачення недоліків чинного законотворчого регулювання права на освіту представників національних меншин;

- комплекс міжнародних та національних заходів для підтримки кримських татар та відстоювання їхніх прав як корінного народу України;

- розуміння ознак корінних народів для їх позиціонування як суб'єктів етнонаціональної політики: спільність групи; спільність історичного спадку; наявність певної географічної історичної території; відмінна соціокультурна система; спільні звичаї, релігійні норми; колективний спосіб існування; суверенітет над своєю землею та природними ресурсами;

- класифікацію видів міжнародних гарантій правового регулювання статусу корінних народів через виокремлення Конвенцій МОП та норми і механізмів ООН;

набули подальшого розвитку:

- положення про правовий статус корінних народів шляхом виокремлення цілісної транскрипції їх прав та тлумачення потреб корінних народів на сучасному етапі розвитку державності;

- узагальнення системи органів публічної влади у сфері етнічно-національних відносин в Україні;

- розуміння системи суб'єкти етнонаціональних відносин;

- теоретичні позиції про цілі сучасної етнонаціональної політики правової, демократичної держави;

- суспільно-правові позиції про ромську національну меншину шляхом мотивування її унікального соціального становища та аналітичні дані про найпоширеніші сфери порушення

прав ромів й прояви їх дискримінації на міжнародному, європейському та національному рівні.

7. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1.1. Монографії

1. Ковний Ю.Є., 2023а. *Державна етнонаціональна політика в Україні: теоретико-правове дослідження : монографія*. Львів : Растр-7, 784 с.

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України

2. Жаровська І.М., Ковний Ю.Є., 2021. Освіта в контексті сталого розвитку: соціальний та екологічний аспект *Право. Уа*, 1, с. 5-9

3. Ковний Ю.Є., 2022а. Етнонаціональна політика в контексті національної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*, 9, с. 37-39

4. Ковний Ю.Є., 2022б. Теоретико-правове тлумачення «етнічної ідентичності». *Юридичний науковий електронний журнал*, 10, с. 34-36

5. Ковний Ю.Є., 2022в. Національна ідентичність vs правова глобалізація: правові проблеми збалансування. *Юридичний науковий електронний журнал*, 11, с. 42-45

6. Ковний Ю.Є., 2022г. Генезисні та праксіологічні аспекти розвитку концепції мультикультуралізму в юридичній доктрині. *Право і суспільство*, 5, с. 3-8

7. Ковний Ю.Є., 2022д. Інтеркультурна концепція у правовій політиці *Прикарпатський юридичний вісник*, 3, с.18-21

8. Ковний Ю.Є., 2022е. Проблеми етнонаціональної політики в глобалізованому суспільстві. *Актуальні проблеми політики*, 70, с.28-32

9. Ковний Ю.Є., 2022є. Трансформація підходів щодо прав національних меншин у демократичній державі. *Публічне право*, 3, с.63-69.

10. Ковний Ю.Є., 2022ж. Європейська ідентичність у правовій доктрині: тлумачення підходів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, 4, с. 3-7

11. Ковний Ю.Є., 2022з. Дискримінація за етнічною та національною ознакою: огляд досліджень. *Право і суспільство*, 6, с. 23-27

12. Ковний Ю.Є., 2022и. Право на громадські об'єднання представників національних меншин: питання удосконалення законодавства *Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*, 58, с. 4-6

13. Ковний Ю.Є., 2022і. Механізми забезпечення політичних прав національних меншин (на досвіді Польщі та Хорватії). *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, 5, с. 8-12.

14. Ковний Ю.Є., 2022к. Історичні аспекти становлення правового регулювання у сфері етнонаціональної політики. *Публічне право*, 4, с. 228-234

15. Ковний Ю.Є., 2023б. Упередження та дискримінація осіб ромської національності: огляд рішень ЄСПЛ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*, 61, с.9-12

16. Ковний Ю.Є., 2023в. Проблеми реалізації належної етнонаціональної політики щодо ромів: компаративний аналіз. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, 1, с. 3-7

17. Ковний Ю.Є., 2023г. Проблеми правового захисту корінного народу – кримських татар на окупованій території України. *Прикарпатський юридичний вісник*, 3 (50), с. 3-6

18. Ковний Ю.Є., 2023д. Етнонаціональної політики демократичної держави: принципи правового регулювання та історичний генезис розвитку. *Право і суспільство*, 4, с. 21-25.

1.3. Статті у виданнях, що включені до наукометричних баз даних Scopus / Web of Science

19. Kovnyi Y., Chornopyska V., Mikhnevych L., Peresh I., Hartman M. 2023. Problems of legal guarantee of educational needs of national minorities. *CUESTIONES POLÍTICAS*, 41 (76), p. 699-719

20. Kovnyi, Y., Harasymiv, T., Chornopyska, V., Bek, U., Fitsyk, S., 2023. Practical challenges and recommendations on the status of national minorities and indigenous peoples: a comparative analysis of the approaches of the European Union. *Amazonia Investiga*, 12(65), p. 219-229.

21. Kovalchuk V., Kovnyi Y., Prokhorenko M., Manuilova K., Poliarush-Safronenko S., 2023 Examining the contemporary ethnonational policy: a comprehensive analysis of the political rights and legal status of indigenous peoples. *Jurídicas*, 20(1), c. 94-114.

22. Kovny Y., Blikhar V., Komarnytska I., Chornopyska V., Pavliuk N., 2024. National minorities in the labour market: economic and legal study. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 54 (1), c. 538-551

1.4. Статті у наукових періодичних виданнях інших держав із напрямку, з якого підготовлено дисертацію

23. Kovnyi Y., Roshkanyuk V., Panov A., Vovk M., Dubova K., 2023 Legal regulation of ethnonational policies (national minorities, indigenous peoples, multiculturalism). *CUESTIONES POLÍTICAS*, 41 (77), p. 158-171

2. Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

24. Ковний Ю.Є., 2018 Історичний генезис механізму захисту корінних народів. *Виконавча влада в Україні та інших державах: історія та сучасність (аспекти права): матеріали Восьмої Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції (м. Львів, 7 грудня 2018 р.)*, с. 115-117

25. Ковний Ю.Є., 2019 Щодо історичної ретроспективи створення механізму захисту прав національних меншин. *Рівність у праві: історична ретроспектива і сучасність: матеріали Десятої Всеукраїнської наукової інтернет-конференції (м. Львів, 6 грудня 2019 р.)*, с. 200-201

26. Ковний Ю.Є., 2020а. Безпекові питання в етнонаціональній політиці. *Феномен національної держави і права: український та світовий досвід і перспективи: матеріали Дванадцятій всеукраїнської наукової конференції (м. Львів, 4 грудня 2020 р.)*, с. 158-160

27. Ковний Ю.Є., 2021а. Проблеми інклюзивного суспільства в етнонаціональній сфері. *Мовна політика держави: історико-правова ретроспектива і сучасність: матеріали Тринадцятій Всеукраїнської наукової конференції (м. Львів, 3 грудня 2021 р.)*, с. 132-135

28. Ковний Ю.Є., 2022л. Участь національних меншин у здійсненні публічної влади. *Конституціоналізм в період війни. збірник матеріалів учасників четвертої науково-практичної конференції: зб. матеріалів учасників Четвертої міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 23 вересня 2022 р.)*, с. 221-214

29. Kovnyi Yu. Ye., 2022 *Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur Nauka i inowacja – 2022: materiały XVII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (Przemysł, 7 - 15 października 2022 r.)*, 3-5

30. Ковний Ю.Є., 2022м. Проблеми комплексності адміністративно-правової етнонаціональної політики стан та перспективи розвитку адміністративного права України *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (м. Одеса, 28 жовтня 2022 р.)*, с. 119-120

31. Ковний Ю.Є., 2022н. Інформаційна безпека в контексті етнонаціональної політики. *Сучасні інформаційні технології в діяльності національної поліції України: матер. Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 10 листопада 2022 р.)*, с. 34-35

32. Ковний Ю.Є., 2022о. Правове регулювання національних меншин в освітній сфері в умовах євроінтеграційних процесів в Україні. *Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: науково-практичний семінар (м. Львів, 11 листопада 2022 р.)*, с. 67-69

33. Ковний Ю.Є., 2022п. Право на участь у політичному житті представників національних меншин як запорука зниження конфліктності у суспільстві. *Права людини в період збройних конфліктів: Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція, присвячена 25-річчю Національному університету «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 18 листопада 2022 року)*, с. 77-80

34. Ковний Ю.Є., 2022р. Збалансованість державної етнонаціональної політики. *Всеукраїнській Осінній юридичній читанні – 2022. Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки. Випуск XXXII: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Осінній юридичній читанні – 2022».* (м. Вінниця, 24 листопада 2022 р.), с. 70-72

35. Ковний Ю.Є., 2022с. Множинна дискримінація представників національних меншин. *Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи.* Збірник матеріалів учасників Шостої міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 25 листопада 2022 р.), с. 154-156

36. Ковний Ю.Є., 2022т. Принципи етнонаціональної політики для забезпечення сталого розвитку: проблеми адміністративно-управлінського характеру. *Правове регулювання суспільних відносин в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови з метою забезпечення сталого розвитку: матеріали XI Міжнародної наук.-практ. конф.* (м. Київ, 9 грудня 2022 р.), с. 88-90

37. Ковний Ю.Є., 2022у. Щодо належності державної етнонаціональної політики. *Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя: Матеріали XII міжнародної науково-практичної Інтернет конференції* (м. Львів, 28-29 грудня 2022 року), с. 79-81

38. Ковний Ю.Є., 2023ж. Протидія дискримінації ромів: європейські стандарти етнонаціональної політики. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 17 березня 2023 р.), с. 71-72

39. Ковний Ю.Є., 2023з. Нормативні стандарти та правореалізаційна практика щодо правового становища ромів *Правові засади організації та здійснення публічної влади: тези VI Міжнародній науково-практичній конференції присвяченій 85-річчю з дня народження доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова* (м. Хмельницький, 31 березня 2023 р.), с. 226-227

40. Ковний Ю.Є., 2023и. Статус корінних народів як глобальна правова проблема. *Соціально-гуманітарний вимір правової держави: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 14 квітня 2023 р.), с. 66-68

41. Ковний Ю.Є., 2023і. Реалізація права на вибір місця проживання ромської етнічної групи: безпекові вектори. *Проблеми європейської та світової безпеки: правові вектори: матеріали круглого столу* (м. Київ, 10 травня 2023 р.), с. 104-107

42. Ковний Ю.Є., 2023к. Становлення та розвиток правового регулювання статусу корінних народів. *Правова наука і державотворення в Україні в умовах сучасних викликів, породжених російською воєнною агресією: теорія, практика, перспективи розвитку: матер III всеукраїнської наукової конференції -практичної конференції* (м. Кропивницький – Кривий Ріг, 19 травня 2023 р.), с. 143-145

43. Ковний Ю.Є., 2023л. Спеціальний уповноважений щодо етнонаціональної політики: безпекові питання. *Навчально-науковий центр стратегічних комунікацій у сфері забезпечення національної безпеки та оборони. Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи: IV міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 27 вересня 2023 р.), с. 95-96

44. Ковний Ю.Є., 2023м. Уповноважений Верховної Ради з прав людини та захист суб'єктів етнонаціональних відносин. *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій: матеріали XXIV Міжнародного науково-практичного форуму* (м. Львів, 4-6 жовтня 2023 р.), с. 633-634

8. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

Основні положення дисертаційної роботи оприлюднено у виступах і доповідях на науково-практичних конференціях, зокрема: «*Виконавча влада в Україні та інших державах:*

історія та сучасність (аспекти права)» (м. Львів, 7 грудня 2018 р.); *«Рівність у праві: історична ретроспектива і сучасність»* (м. Львів, 6 грудня 2019 р.); *«Феномен національної держави і права: український та світовий досвід і перспективи»* (м. Львів, 4 грудня 2020 р.); *«Мовна політика держави: історико-правова ретроспектива і сучасність»* (м. Львів, 3 грудня 2021 р.); *«Конституціоналізм в період війни»* (м. Львів, 23 вересня 2022 р.); *«Наука і inowacja – 2022»* (Przemyśl, 7 - 15 października 2022 r.); *«Стан та перспективи розвитку адміністративного права України»* (м. Одеса, 28 жовтня 2022 р.); *«Сучасні інформаційні технології в діяльності національної поліції України»* (м. Дніпро, 10 листопада 2022 р.); *«Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні»* (м. Львів, 11 листопада 2022 р.); *«Права людини в період збройних конфліктів»* (м. Одеса, 18 листопада 2022 р.); *«Всеукраїнські Осінні юридичні читання – 2022. Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки»* (м. Вінниця, 24 листопада 2022 р.); *«Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи»* (м. Львів, 25 листопада 2022 р.); *«Правове регулювання суспільних відносин в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови з метою забезпечення сталого розвитку»* (м. Київ, 9 грудня 2022 р.); *«Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя»* (Львів, 28-29 грудня 2022 року); *«Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти»* (м. Дніпро, 17 березня 2023 р.); *«Правові засади організації та здійснення публічної влади»* (м. Хмельницький, 31 березня 2023 року); *«Соціально-гуманітарний вимір правової держави»* (м. Дніпро, 14 квітня 2023 р.); *«Проблеми європейської та світової безпеки: правові вектори: матеріали круглого столу»* (м. Київ, 10 травня 2023 р.); *«Правова наука і державотворення в Україні в умовах сучасних викликів, породжених російською воєнною агресією: теорія, практика, перспективи розвитку»* (м. Кропивницький – Кривий Ріг, 19 травня 2023 р.); *«Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи»* (м. Київ, 27 вересня 2023 р.); *«Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій»* (м. Львів, 4–6 жовтня 2023 р.).

9. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Результати можуть бути використані у:

- науково-дослідній роботі – для поглиблення знань про сутність та правову природу державної, у тому числі етнонаціональної політики, видів її суб'єктів, їх права та механізм гарантування їх правового статусу;
- навчальному процесі – під час викладання дисциплін «Теорія держави і права» (для удосконалення розуміння спеціальних прав людини, спеціального правового статусу особи, класифікації прав та обов'язків корінних народів, національних меншин, поняття правової політики держави, теоретико-правового розуміння поняття «національна ідеологія», «інтеркультуралізм», «мультикультуралізм» тощо), «Конституційне право України» (для удосконалення положень що стосуються захисту прав національних меншин в Україні, тлумачення поняття «міжнаціональні відносини», сучасного розуміння принципів міжнаціональних відносин, положення про мову етнічних та національних меншин, право на їх культурну самобутність), «Міжнародне право» (для удосконалення положень співпраці між державами щодо статусу національних меншин та впровадження стандартів Рамкової конвенції про захист національних меншин, розуміння доктрини національного самовизначення відповідно до норм сучасного міжнародного права), «Правова глобалістика» (тлумачення статусу етнонаціональних груп у відносинах глобалізованої реальності), «Міжнародний захист прав людини» (для розуміння системи міжнародних нормативних, інституційних та судових гарантій прав національних меншин та корінних народів), та низки інших галузевих наук, а також підготовки відповідних навчально-методичних матеріалів та при розробці та акредитації Освітньо-професійної програми з галузі знань 23 *Соціальна*

робота за спеціальностями (акт впровадження, що виданий Львівським національним університетом імені Івана Франка №775-М від 20.03.2024 року).

10. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі народного господарства, де вони можуть бути застосовані.

Результати докторської роботи в тому, що висновки та пропозиції можуть бути використані у:

– правотворчості – з метою удосконалення законодавства у сфері правового статусу національних меншин, ромів, корінних народів та правовідносин у сфері взаємодії суб'єктів етнонаціональної політики на міждержавному, національному та регіональному рівнях (довідка видана Департаментом гуманітарної політики Львівської міської ради № 27995 від 21.02.2024 року, довідка видана Львівською обласною радою № 02-вих-484 від 26.03.2024 року);

– правореалізації – для підвищення рівня обізнаності та правосвідомості всіх правореалізуючих та правозастосовних суб'єктів щодо міжнаціональних та міжетнічних відносин, протидії дискримінації за етнічною ознакою та поваги до національної самобутності етнонаціональних груп (довідка видана Головним управлінням державної міграційної служби у Львівській області № 4601.07-4534/46 від 25.03.2024 року, акт впровадження виданий Радою адвокатів Львівської області № 85 від 15.03.2024 року).

11. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, що вміщують шістнадцять підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаних джерел та додатків.

Мова та стиль викладення є на належному науковому рівні, за структурою та оформленням дисертація повністю відповідає вимогам МОН України (наказ № 40 від 12.01.2017 р. (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.).

12. Ступінь використання в дисертації матеріалів і висновків кандидатської дисертації здобувача. У докторській дисертації «Державна етнонаціональна політика в Україні: теоретико-правове дослідження» матеріали кандидатської дисертації «Організаційно-економічні методи регулювання процесів поглинання підприємств» Ковного Юрія Євгеновича не використовувались.

13. Відповідність дисертації паспорту спеціальності, за якою вона представлена до захисту

Дисертація за сутністю наукової проблеми, завдань та отриманими результатами, повністю відповідає паспорту спеціальності 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень (Перелік наукових Спеціальностей затверджений Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 14 вересня 2011 року № 1057). Дисертаційна робота відповідає таким напрямам досліджень: держава і громадянське суспільство, держава в політичній системі суспільства, національна держава, демократична держава, соціальна держава, держава в умовах інтеграції і глобалізації; права людини, класифікація прав людини та їх гарантії, права людини та право, правова держава; зміст і структура правовідносин, проблеми реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків; становлення та особливості розвитку державності, права та правової системи України. Дисертація відповідає вимогам, які ставляться до робіт на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, пп. 7 та 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою КМУ № 1197 від 17.11.2021 р.

У ході обговорення дисертації до неї не було висунуто жодних зауважень щодо самої суті роботи.

14. З урахуванням зазначеного, ухвалили:

14.1. Дисертація КОВНОГО Юрія Євгеновича «Державна етнонаціональна політика в Україні: теоретико-правове дослідження» є виконаною самостійно завершеною

кваліфікаційною науковою працею, що містить раніше незахищені наукові дослідження та отримані автором нові науково обґрунтовані результати, які у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему, що має важливе значення для правової науки та полягає у комплексному теоретико-правовому осмисленні державної етнонаціональної політики України шляхом аналізу правового статусу основних суб'єктів етнонаціональних відносин (корінних народів, національних меншин) та розроблення ефективного механізму гарантій захисту їх прав та законних інтересів.

14.2. Основні наукові положення, методичні розробки, висновки та практичні рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, логічні, послідовні, аргументовані, достовірні, достатньо обґрунтовані. Дисертація характеризується єдністю змісту.

14.3. Основні положення і результати дисертації викладено автором у 44 наукових публікаціях, з них одна одноособова монографія, 17 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, 4 статті у виданнях, що включені до наукометричних баз даних Scopus / Web of Science та 21 апробація результатів дослідження на конференціях та науково-практичних заходах. Загальний обсяг публікацій становить 58,7 друк. арк., з яких особисто автору належить 46,8 друк. арк.

14.4. Дисертація повністю відповідає паспорту спеціальності 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень (Перелік наукових Спеціальностей затверджений Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 14 вересня 2011 року № 1057). Дисертаційна робота відповідає таким напрямкам досліджень: держава і громадянське суспільство, держава в політичній системі суспільства, національна держава, демократична держава, соціальна держава, держава в умовах інтеграції і глобалізації; права людини, класифікація прав людини та їх гарантії, права людини та право, правова держава; зміст і структура правовідносин, проблеми реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків; становлення та особливості розвитку державності, права та правової системи України. Також дисертація відповідає вимогам, які ставляться до робіт на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, пп. 7 та 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою КМУ № 1197 від 17.11.2021 р.

14.5. Дисертація є результатом самостійних досліджень, не містить елементів фальсифікації, компіляції, плагіату та запозичень, що констатує відсутність порушення академічної доброчесності. Використання текстів інших авторів мають належні посилання на відповідні джерела.

14.6. Із урахуванням наукової зрілості та професійних якостей КОВНОГО Юрія Євгеновича, дисертація «Державна етнонаціональна політика в Україні: теоретико-правове дослідження» рекомендується до розгляду у спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти:

професор кафедри теорії права та конституціоналізму
Національного університету «Львівська політехніка»,
доктор юридичних наук, професор

Альона РОМАНОВА

професор кафедри теорії права та конституціоналізму
Національного університету «Львівська політехніка»,
доктор юридичних наук, професор

Мирослава СІРАНТ

доцент кафедри теорії права та конституціоналізму
Національного університету «Львівська політехніка»,
доктор юридичних наук, доцент
1 квітня 2024 р.

Ігор ЗАБОКРИЦЬКИЙ